

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄. - ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ΄.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1880

Οὐκ ἔστι περὶ θεοῦ ἢ θεοτέρου ἀνθρώπου
βουλευσάμενος ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οικειῶν. (Πλάτ. Θεαίτητ.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1880

δόσεως, ἥτις εἶνε οἶονεὶ ἢ ποίησις τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ποιητικῶν χρονικῶν κτλ. ἐπανεκτῆσατο τὸν ἀρχικὸν αὐτῆς τύπον. Ἀλλὰ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ γήρωσ αὐτῆς θὰ ἐπανεέλθῃ πάλιν εἰς αὐτὰ, παράδειγμα δὲ οἱ ἐπὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Ἕλληνας. Τῶν ἱστορικῶν ἐπικῶν ποιημάτων ἤρξαντο οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ τοῦ Ἐννίου καὶ κατέληξαν εἰς τὸν Σίλιον Ἰταλικὸν καὶ Λουκανόν. Ἡ γερμανικὴ ἱστορία δόξα τῷ Θεῷ δὲν ἤλθεν εἰσέτι εἰς τοῦτο παρακμῆς, ἀλλ' ἡ σημερινὴ ἡμῶν ποίησις, φρονοῦμεν, ἢ ἀγλατίζεται δανείοις πτεροῖς τῆς ἱστορίας καὶ φιλοσοφίας, ἢ ἀπόλλυται ἐν τῇ τετριμμένῃ συνηθείᾳ τοῦ κοινοῦ βίου. Μὴ ἄλλωσείχε τὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Εὐριπίδου μέχρι τῆς νεωτέρας κωμωδίας; Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐπὶ τῶν νεωτάτων χρόνων πολλὰ μεταφράσματα ξένων ποιήσεων χαρακτηρίζουσι τὴν ἡμετέραν γραμματολογίαν καὶ συνεπάγουσι τὸν κίνδυνον νὰ ὑποβάλωσιν ἀνεπαισθήτως καὶ τῷ ποιητικῷ διαφέροντι τὸ ἱστορικὸν καὶ ἐθνογραφικόν. Ἀλλ' ἐκ τῆς συμμίξεως δύο πάντῃ ἑτεροειδῶν πνευματικῶν τάσεων οὐδέποτε ὑψηλοτέρα τις τρίτη ἐπήγασεν.

Ι. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΤΗΣ ΑΜΙΣΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΝ ΧΩΡΑΣ

Ἀρχαία θέσις καὶ κάτοικοι αὐτῆς.

Ἡ Ἀμισός (τουρκιστὶ Σαμσοῦν) κειμένη κατὰ τὴν Μεσημβρινὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀνάγει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς ἀρχαίους χρόνους, οὔσα ἀποικία τῶν Ἀθηναίων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτον ἐκτισμένη ἐπὶ τραπεζοειδοῦς ὄροπεδίου πανταχόθεν κατωφεροῦς, βορειοδυτικῶς τῆς νῦν πόλεως παρὰ τὴν θάλασσαν κειμένου, ὡς μαρτυροῦσι τὰ σωζόμενα εἰσέτι ἐρείπια, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταριθμοῦνται καὶ ἐνὸς μεγαλοπρεποῦς θεάτρου, χρησιμεύοντα ἤδη εἰς κατοικίαν κοράκων καὶ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ποτὲ μεγαλείου τῆς πόλεως. Τὰ ἐν μέρει εἰσέτι σῶα διατηρούμενα ὑδραγωγεῖα, τὰ κατεστραμμένα τείχη, τὰ φρούρια, τὰ τεχνητὰ σπήλαια, ὅ εἰς πολλὰ μέρη μῆπω καταστραφεῖς λιμὴν μετὰ τῆς προκυμίας, τὰ πάντα μαρτυροῦσιν, ὅτι καὶ ἡ πόλις αὕτη οὐκ ὀλίγα κατὰ καιροῦς ὑπέστη ἐξ

ἐπιδρομῶν διαφόρων ἄσιανῶν ἐθνῶν, Περσῶν, Πάρθων καὶ ἄλλων. Περιελθούσα δ' ἐπὶ τέλους εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, κατεστράφη ὑπὸ τῶν Δερεβέηδων (ἀρχηγῶν τουρκικῶν στιφῶν) καὶ ἀντ' αὐτῆς συνωκίσθη ὑπὸ ὀλιγίστων Τούρκων κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν πλευρὰν τῆς σημερινῆς πόλεως εἰς πέντε λεπτῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας μικρὰ τις ἀγορά, διαμείναισα ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ἕνεκα τοῦ νοσηροῦ κλίματος τοῦ τόπου, ἐκ τῆς πληθύος τῶν ἐν αὐτῷ στασίμων καὶ σηπομένων ὑδάτων ἀείποτε ῥέποντος εἰς πυρετούς. Ἐκ τῶν ἀρχαίων κατοίκων οἱ μὲν κατεσφάγησαν, οἱ δ' ἐπιζήσαντες διεσκορπίσθησαν ἐκ τοῦ φόβου εἰς τὰ περίξ γεωργικὰ χωρία, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῆς λαλουμένης αὐτῶν γλώσσης, πολλὰ ἴχνη τῆς ἀρχαίας αὐτῆς καταγωγῆς διασωζούσης καὶ πολλῶν Ἑλληνικωτάτων ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ τόπου, ὡς περὶ τούτου ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ γενήσεται λόγος.

Κατὰ τὰ Κριμαϊκά, ὅποτε πολλαὶ πόλεις τοῦ Εὐξείνου ἀνεδείχθησαν, καὶ ἡ Ἄμισός ἀνέκαθεν μὲν παράγουσα ἀφθόνως ἱκανὰ προϊόντα, ὧν τὰ κυριώτερα εἰσι γεννήματα, καπνὰ πρώτης ποιότητος καὶ τινὰ ἄλλα δευτερεύοντα, φύσει δ' εὐκολώτατα συγκοινοῦσα μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ, κατέστη τὸ ἐπίγειον ἀπάσης σχεδὸν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὸ κέντρον σημαντικοῦ ἐμπορίου.

Τοῦτο διδόντες οἱ φύσει περὶ τὰ τοιαῦτα ὀξυδερκέστατοι Ἕλληνες πανταχόθεν ἔκ τε τῆς Ἐλευθέρας καὶ Δούλης Ἑλλάδος συνέρρευσαν πρὸς ἐμπορίαν καὶ ἤδη, ὡς πανταχοῦ τῆς Τουρκίας παρατηρεῖται, τὸ ἐλαττήριον τοῦ ἐκτεταμένου τῆς πόλεως ἐμπορίου εἰς τὰς τῶν Ἑλλήνων ἐστὶ χεῖρας.

Ἡ Ἄμισός κατὰ τὸν νέον ἀποικισμόν.

Ἡ Ἄμισός οὐ μόνον ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦτο πλουσία, ὡς ἐκ τῶν ἐρείπιων καὶ τῶν σωζομένων νομισμάτων της καταφαίνεται, ἀλλὰ καὶ σήμερον, ὡς ἐκ τῆς θέσεως καὶ τῆς γεωργικῆς αὐτῆς ἀξίας, ἐγένετο καὶ ὁσημέραι συνοικιζομένη ὑπὸ πολυαρίθμων ξένων γενήσεται ἡ ἀξιολογωτάτη τῶν πόλεων τοῦ Εὐξείνου καὶ μία τῶν σημαντικωτάτων πόλεων τῆς Ἀνατολῆς. Ὀντως δέ, εἰς ὀλιγίστας πόλεις τῆς Τουρκίας δύναται τις νὰ ἴδῃ τὴν ταχύτητα, μεθ' ἧς αὐξάνει ἡ Ἄμισός. Μόλις πρὸ εἰκοσαετίας ἀρξαμένη νὰ συνοικίζεται, καταντᾷ ἤδη ν' ἀπαριθμῆ μὲν πλείους τῶν 40 χιλ. κατ., νὰ ἔχῃ δὲ ἀξίας λόγου οἰκοδομᾶς δημοσίας τε καὶ ἰδιωτικᾶς.

Καὶ διαιρεῖται μὲν ἡ Ἄμισός κυρίως εἰς δύο συνοικίας, τὴν Ἄνω Ἄμισὸν ἐπὶ ὄροπεδίου, τὴν καὶ Καδῆκιοῖ λεγομένην, περὶ τὸ ἐν τέταρτον τῆς

πόλεως ἀπέχουσαν καὶ ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκουμένην, καὶ τὴν Κάτω Ἀμισὸν παρὰ τὴν θάλασσαν.

Οἱ νῦν κάτοικοι τῆς πόλεως ἐκ διχφύρων μερῶν ἐσχάτως μετοικήσαντες, ἔχουσι γλῶσσαν, ἥθη καὶ ἔθιμα ἕκαστος τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος· οἱ μὲν ἐκ τῶν μεσογείων πόλεων Τυάνων, (κατὰ Ξενοφῶντα Δάνων, τουρκ. Δένει) καὶ Καισαρείας λαλοῦσι τὴν τουρκικὴν καὶ ἔχουσιν ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος των· οὗτοι δ' εἰσὶ καὶ οἱ ἐπισημότεροι τῆς πόλεως· οἱ δ' ἐκ τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος λαλοῦσι τὴν ἑλληνικὴν, ἔχοντες ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος των, καὶ τινες ἐκ τῆς γειτνιαζούσης τῆ Ἀμισῶ πόλεως Οἰνόης, ἀποτελοῦντες τὴν ἐργατικὴν τάξιν, ἔχουσι γλῶσσαν, ἥθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου, ὥστε περὶ τῶν νῦν κατοίκων τῆς πόλεως οὐδὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ, πλὴν τῶν τῆς Ἄνω Ἀμισοῦ ἐχόντων τὰ ἐπιχώρια ἥθη καὶ ἔθιμα.

Ἡ Ἀμισὸς οὖσα ἔδρα Διοικητοῦ ὑπὸ τὴν Γενικὸν Διοικητὴν Τραπεζοῦντος, περιλαμβάνει τρεῖς Ὑποδιοικήσεις, τὴν τῆς Οἰνόης, Θεμισκύρας (νῦν Τσαρσαμπᾶ) καὶ Πάφρας· ἐκκλησιαστικῶς δ' ὑπάγεται εἰς τὸν ἐνδέκατον κατὰ τὴν τάξιν μητροπολιτικὸν θρόνον Ἀμασείας, οὗ τινος καὶ ἔδρα νῦν ἐγένετο.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀμισοῦ, ὡς καὶ ὅλης τῆς περὶ αὐτὴν χώρας, εἶναι εὐφορον εἰς ἐλαίαν, ἄμπελον καὶ ἄλλα σημαντικὰ προϊόντα, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ τὰ πέριξ οἰκοῦντες γεωργοὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ καπνοῦ, παρημέλησαν τὴν λοιπὴν γεωργίαν καὶ ἤδη τὰ μόνα προϊόντα τοῦ τόπου εἰσὶ καπνὰ ἐξαίρετα, ὡς καὶ τὰ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐρχόμενα γεννήματα, ὄσπρια, δέρματα καὶ ἄλλα, ἐντεῦθεν δ' ἀποστελλόμενα εἰς διάφορα μέρη.

Καίτοι τὰ προορμίζοντα ἐνταῦθα ἀτμόπλοια καὶ ἰστιοφόρα πλοῖα οὐκ ὀλίγα ὑφίστανται κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, μὴ ὑπάρχοντος λιμένος, οὐχ ἥττον πᾶσαι αἱ σημαντικώταται ἐταιρίαι ἔχουσι πρακτορεῖα, πάντα δὲ τὰ τὸν Εὐξείνου διαπλέοντα ἀτμόπλοια ἀναγκάζονται νὰ προσορμίζωσιν ἐνταῦθα. Ἐλπίζωμεν δ' ὅτι καὶ τοῦτο προϊόντος τοῦ χρόνου κατορθωθήσεται καὶ ὅπωςδῆποτε τὰ τὴν Ἀμισὸν ἐπισκεπτόμενα πλοῖα ἔξουσιν ἀσφάλειάν τινα.

Δημοσία ἐν Ἀμισῶ ἐκπαίδευσις.

Τὴν πρώτην βαθμίδα μεταξὺ ἀπάντων τῶν ἐν Ἀμισῶ μετοικησάντων ἔθνων, Τούρκων δηλονότι, Ἑλλήνων, Ἀρμενίων καὶ Δυτικῶν, ὡς πρὸς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν κατέχουσιν οἱ Ἕλληνες, καθότι οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ

διατηροῦσιν ἀναλώμασι τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως ἐν μόνον ἐκπαιδευτήριον, ἐν ᾧ οἱ παῖδες τῶν ἀκούουσιν ὀλίγα τινὰ στοιχειώδη μαθήματα· εἰς τὴν αὐτὴν δὲ κατηγορίαν ὑπάγονται καὶ οἱ λοιποὶ μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς, ὅτι τὰ σχολεῖα ἐκείνων συντηροῦνται δι' ἐράνων. Οἱ δὲ Ἕλληνες καὶ προηγουμένως μὲν διετήρουν, ἰδίως δὲ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ νῦν ἀρχιερατεύοντος Ἀγίου Ἀμασίας Κυρίου Σωφρονίου νέαν ἐκ βάθρων ἀναλώμασι τῶν πολιτῶν πρὸ δώδεκαετίας ἀνήγειραν σχολὴν τῶν ἀρρένων καὶ τῶν θηλέων, ὑπὲρ τῆς ὁποίας οὐκ ὀλίγα κατ' ἔτος καταβάλλουσι ποσά. Ἀνώτεροι ἀληθῶς πάντος ἐπαίνου εἰσὶν ἅπαντες μὲν οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμισοῦ διὰ τὴν αὐταπάρνησιν, μεθ' ἧς διατηροῦσι καὶ ὁσημέραι προάγουσι τὰ ἐκπαιδευτήρια αὐτῶν, ἰδίως δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀποκαταστάντες ἔμποροι, ὧν οἱ πλείστοι καὶ ἐπισημότατοί εἰσιν οἱ ἀπανταχοῦ ἐπὶ φιλομουσία καὶ φιλογενεῖα διακρινόμενοι Τυανεῖς καὶ Καισαρεῖς μετὰ τινῶν ὑπηκόων ἑλλήνων.

Τὰ σχολεῖα ταῦτα ἀνέκαθεν ἐπετροπεύοντο ὑπὸ πενταμελοῦς ἢ ἑξαμελοῦς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Ἐφορίας ἐκλεγομένης ὑπὸ τῆς κοινότητος, ἣτις διετήρει Ἑλληνικὸν καὶ Ἀλληλοδιδασκτικὸν Σχολεῖον τῶν ἀρρένων, μετὰ Ἑλληνικοῦ καὶ Νηπιαγωγείου τῶν θηλέων· ἐφέτος ὅμως ἐπὶ τῆς Ἐφορίας καὶ προεδρίας τοῦ ἱατροῦ κυρίου Δ. Καρέκλη, τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀνεδείχθη Σχολαρχεῖον μετὰ τριῶν τάξεων ὑπὸ δύο διδασκάλους· τὸ δὲ Ἀλληλοδιδασκτικὸν διδάσκεται συνδιδασκτικῶς διηρημένον εἰς πέντε τάξεις ὑπὸ δύο ἐπίσης διδασκάλους· ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον ἐκτὸς τῆς Διευθυντρίας καὶ Νηπιαγωγοῦ, ἀμφοτέρων τελειοφοίτων τοῦ Ἀρσακείου, προσετέθη καὶ τρίτη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπὶ τῶν ἐργοχείρων.

Πέποιθα ὅμως ὅτι μετὰ παρέλευσιν οὐ πολλοῦ χρόνου, συνωδὰ τῷ διακαεῖ πόθῳ τοῦ τε Σεβασμιωτάτου Γέροντος Ἀγίου Ἀμασίας Κυρίου Σωφρονίου, τῆς νῦν μετὰ ζήλου ἐφορευοῦσης Ἐπιτροπῆς καὶ ἀπάντων ἐν γένει τῶν κατοίκων, θέλει ἀναδειχθῆ καὶ Γυμνάσιον, οὗ τινος μεγάλην ἢ ἐπαρχία αὕτη ἔχει ἀνάγκην.

Ἡ ἐτησίαι δαπάνη τῶν σχολῶν τούτων συλλεγομένη ἐξ ἐράνου τῶν πολιτῶν ὑπερβαίνει τὰς 600 ὀθωμανικὰς λίρας.

(Ἔπεται συνέχεια)